

Leeswijzer *Nij Poadium* – cultuur, taal en erfgoed in Fryslân 2021-2024

In de beleidsnota *Nij Poadium* worden kunst & cultuur, taal & onderwijs en erfgoed met elkaar verbonden. Ambitie is een bloeiend cultureel leven in Fryslân dat blijft zorgen voor beweging in de samenleving. Om de lezer snel wegwijs te maken in het nieuwe beleid is hieronder een aantal vragen en antwoorden op een rij gezet.

1. Waarom dit nieuwe beleid?

Leeuwarden-Fryslân 2018 (LF 2018) liet prachtig zien wat kenmerkend is voor Fryslân: de identiteit en de Friese taal, de unieke, waardevolle landschappen, ons erfgoed, de ruimte. De beleidsnota *Nij Poadium* sluit daarbij aan door het leggen van een stevige verbinding tussen cultuur, taal en erfgoed. Voor alle drie de onderdelen loopt het huidige beleid binnenkort af (voor erfgoed vanaf 2020, voor cultuur en taal vanaf 2021) en zijn afspraken gemaakt met Provinciale Staten (PS) over nieuw beleid. Met *Nij Poadium* worden deze afspraken ingevuld. Wat betreft het cultuurbeleid hebben PS in 2017 opdracht gegeven te starten met een heroriëntatie in samenspraak met het veld. Aanleiding hiervoor was dat er weinig ruimte is voor nieuwe spelers en voor innovatieve, interdisciplinaire initiatieven. Daarnaast gaf het veld aan dat artistieke kwaliteit voorop moet staan bij de beoordeling van plannen en aanvragen op het gebied van kunst en cultuur.

2. Welk besluiten gingen vooraf aan deze nota?

Nij Poadium bouwt sterk voort op de richtinggevende uitspraken die Provinciale Staten hebben gedaan bij de vaststelling van *Kultuer oan 'e kime* (december 2018). Toen gaven Provinciale Staten de inhoudelijke kaders mee voor het toekomstige beleid voor cultuur en erfgoed. Deze kaders zijn, inclusief moties en amendementen, nu uitgewerkt, net als eerdere afspraken over nieuw taalbeleid en LF2028 (het vervolg op LF2018). De nieuwe provinciale beleidsperiode gaat in 2021 in. Het huidige beleid voor erfgoed (*Weardefol Fryslân*) loopt eind 2019 af, daarom gaat dit onderdeel per 2020 al in.

3. Wat zijn de grootste veranderingen?

Extra financiële middelen in 2021-2024

De provincie investeert via *Nij Poadium* extra in taal, cultuur en erfgoed. Boven op de structurele middelen in de begroting is er in de nieuwe beleidsperiode € 3,2 miljoen per jaar extra beschikbaar voor cultuur, € 2 miljoen per jaar extra voor de Fryske taal en € 1,1 miljoen extra voor erfgoed.

Nieuwe werkwijze

Meer samenhang en ruimte voor nieuwe spelers - door het beleid voor cultuur, taal en erfgoed in onderlinge samenhang te ontwikkelen, verwachten we meer rendement te halen uit onze beleidsinstrumenten en beter te kunnen inspelen op ontwikkelingen in het veld, ook landelijke en in Europa. In het nieuwe cultuurbeleid worden specifieke disciplines losgelaten om alle mogelijke initiatieven ruimte te geven en cross-overs te stimuleren. Voor nieuwe culturele spelers betekent deze werkwijze een mogelijkheid om ook vierjarige financiering van de provincie te krijgen. Iedere vier jaar gaat de regeling voor de 'Kunstinfrastructuur' opnieuw open: nieuwe kansen voor een ieder. Festivals kunnen vanaf 2021 bijvoorbeeld ook een mogelijkheid voor vierjarige financiering krijgen. Ook voor de musea is er een regeling op basis waarvan vierjarige financiering kan worden gekregen.

Integrale programmalijnen - gedurende de looptijd van het nieuwe beleid biedt een aantal programmalijnen tussendoor laagdrempelige manieren voor financiering voor culturele initiatieven, zie ook bij punt 5. Het Iepen Mienskipsfûns biedt ook mogelijkheden voor allerhande lokale initiatieven. In de beleidsnota *Nij Poadium* is bewust gekozen om bij geen enkel onderdeel op voorhand specifieke disciplines te noemen om iedereen kansen te geven.

Onafhankelijke adviescommissies - een andere grote verandering is dat plannen vanuit het culturele veld voortaan getoetst worden door onafhankelijke adviescommissies met deskundigen uit het veld (ook van buiten Fryslân) in plaats van door medewerkers van de provincie. Dit zorgt voor focus op artistieke kwaliteit bij de beoordeling van aanvragen en een transparante werkwijze. De commissies rouleren, deze worden benoemd voor vier jaar. De adviescommissies (een voor kunst en een voor musea) werken met een helder toetsingskader dat is ontwikkeld samen met het veld. De toetsingskaders zijn in aanzet al opgenomen in de voorgaande nota *Kultuer oan 'e kime* en in 2019 samen met experts uit het veld aangescherpt en vormgegeven tot een goed werkbaar kader.

4. Hoe zit het nieuwe beleid precies in elkaar?

De basis van het nieuwe beleid vormen de kunstinfrastructuur, de erfgoedinfrastructuur en de taalinfrastructuur. De term 'infrastructuur' verwijst naar de subsidies voor vier jaar aan organisaties. Daarnaast zijn programmalijnen ingericht die via tijdelijke financiering een extra impuls geven aan innovatie en nieuwe, verrassende cross-sectorale verbindingen. Beide onderdelen versterken elkaar, een sterke infrastructuur heeft het vermogen om vernieuwing aan te jagen en te borgen. En succesvolle projecten en experimenten zorgen voor energie en inspiratie voor nieuw beleid.

Vernieuwing en verbinding met maatschappelijke opgaven via programmalijnen

Het werken met programma's komt tegemoet aan de wens van het veld en van Provinciale Staten voor meer flexibiliteit, vernieuwing en integraliteit. Vanuit deze lijnen is tijdelijke financiering mogelijk voor maximaal **twee jaar** voor cross-sectorale en vernieuwende projecten en initiatieven. Gedacht kan worden aan grotere exposities, cross-over producties als *Kening fan 'e Greide* en *Sense en Place* of producties als *Under de Toer*. Ander voorbeeld is het succesvolle *Innofest* waarbij het MKB experimenteerruimte krijgt om innovatieve toepassingen te testen bij het publiek tijdens festivals.

Programmalijnen op een rij:

- Programmalijn *Ynnovasje & Experiment*: voor vernieuwende, experimentele en/of interdisciplinaire initiatieven en producties is ondersteuning mogelijk via de nieuwe stimuleringsregeling Innovatie en Experiment. Deze brede regeling vervangt een heel aantal kleinere regelingen ('ontschotting'), waarbij specifieke voorwaarden vervallen. Aanvragen worden beoordeeld door een adviescommissie.
- De uitvoering van de programmalijn *Grut & Grutsk* loopt via LF2028. Via LF2028 worden initiatieven en producties ondersteund die passen bij de vijf centrale thema's en het programma van LF2028. Onderdeel is het inzetten op (internationale) zichtbaarheid van Fryslân als culturele regio.
- De programmalijn *Kultuer yn 'e mienskip* richt zich op cultuureducatie, cultuurparticipatie en amateurkunst: kunst en cultuur toegankelijk voor iedereen. Hiervoor zijn verschillende budgetten en regelingen (van rijk, provincie en gemeenten) beschikbaar.
- Met de programmalijn *Taal & Identiteit* zetten we in op vernieuwende initiatieven en producties in de Friese letteren. Taal en identiteit vormen de inspiratie voor culturele activiteiten en (internationale) netwerken.
- Via de programmalijn *Ferhaal fan Fryslân* worden erfgoedorganisaties gestimuleerd om samen verhalen rond het Friese erfgoed op nieuwe manieren te delen met inwoners en bezoekers. Deze programmalijn richt zich op cross-sectorale projecten en experimenten vanuit de musea met andere organisaties om nieuwe doelgroepen te bereiken. Hiervoor zijn verschillende budgetten beschikbaar.

Investeren in de basis: kunst-, taal- en erfgoedinfrastructuren

Vanuit de infrastructuur zijn subsidies mogelijk voor maximaal **vier jaar** mogelijk aan organisaties binnen het professionele veld in Fryslân (kunst & cultuur, taal & onderwijs en erfgoed). Voor de musea en de kunstorganisaties in Fryslân verandert er veel als het gaat om de werkwijze rondom subsidiëring. De meerjarenplannen van de musea en de kunstorganisaties worden voortaan beoordeeld door de adviescommissies. Ook nieuwe partijen op het gebied van kunst en cultuur krijgen nu een kans op vierjarige subsidies wat kan leiden tot verschuivingen. Voor de taal- en erfgoedorganisaties (naast de musea) verandert er veel minder, dit komt omdat er op deze terreinen minder spelers zijn.

5. Hoe is het veld betrokken bij deze beleidsnota?

Gesprekken en bijeenkomsten met mensen uit het veld hebben onmisbare informatie opgeleverd voor het nieuwe beleid. Rond kunst & cultuur is in 2018 een serie werksessies georganiseerd, is input verzameld via de 'Legacy-dei' en zijn veel persoonlijke gesprekken gevoerd. Ook zijn twee onderzoeken uitgevoerd waarbij vele mensen uit het veld zijn geïnterviewd en gevraagd naar hun ideeën voor het toekomstige cultuurbeleid. Vanuit erfgoed zijn er diverse feedbackmethoden ingezet en is input gevraagd via de betrokken (koepel)organisaties. Over het taalbeleid zijn in 2018 al belangrijke afspraken gemaakt met het Rijk via de *Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer* (BFTK). Er heeft toen een brede dialoog plaatsgevonden met de Friese taal- en onderwijsorganisaties.

6. Wat zijn de concrete besluiten die nu worden voorgelegd aan Provinciale Staten?

- De beleidsnota *Nij Poadium* vaststellen.
- Het toetsingskader voor de kunstinfrastructuur vaststellen.
- Het toetsingskader voor de musea vaststellen.
- Het cultuur-, taal- en museumbeleid per 1 januari 2021 in laten gaan.
- Het beleid voor onroerend erfgoed per 1 januari 2020 in laten gaan.

7. Wat zijn de stappen in 2020?

Eerst wordt op 22 januari 2020 de beleidsnota *Nij Poadium* met de toetsingskaders Kunstinfrastructuur en Musea ter vaststelling voorgelegd aan PS. Aansluitend worden de regelingen Kunst en Musea zo snel mogelijk opgesteld. Op een rij:

- *Kunstinfrastructuur*
Meteen na vaststelling van *Nij Poadium* gaan de regelingen Kunst en Musea open: van 4 februari tot circa half april 2020. Aansluitend gaan de nieuwe adviescommissies aan het werk. De definitieve besluitvorming in GS en de verzending van de brieven aan organisaties volgt in juli 2020. In 2020 blijven bestaande afspraken staan: op basis van de huidige regeling Kultuer en Mienskip zijn incidentele aanvragen mogelijk.
- *Erfgoedinfrastructuur*
Het erfgoedbeleid treedt direct in werking per 2020. Aanvragen voor restauratie en herbestemming van monumenten kunnen na bekendmaking van de regeling (in mei/juni) na de zomer 2020 ingediend worden. Aanvragen voor het actualiseren van de archeologische beleidskaart (FAMKE) kunnen het hele jaar door worden ingediend.
- *Taalinfrastructuur*
Aanvragen voor het taal- en letterenbeleid kunnen vanaf 2021 worden ingediend, wanneer de regelingen op basis van het nieuwe beleid van kracht worden. In 2020 geldt nog de huidige regeling Kultuer en Mienskip en zijn aanvragen dus ook gewoon mogelijk.

Begin 2020 wordt LF2028 nader uitgewerkt. Andere regelingen en beleidsinstrumenten worden ook in de loop van 2020 ontwikkeld, zoals voor KEK3 (cultuureducatie) en programmalijnen. Alle praktische zaken en voorwaarden rondom aanvragen worden dan duidelijk beschreven (denk aan cofinanciering, drempelvoorwaarden en wijze van beoordeling). Vanaf februari 2020 wordt iedereen zorgvuldig geïnformeerd over de aanvraagprocedures. Daarnaast moet in 2020 de ondersteuningsfunctie ('Stipe') van het culturele veld inclusief de rol van Keunstwurk verder vorm krijgen, mede op basis van het onderzoek van adviesbureau Blueyard. Dan worden zaken als organisatie, taakverdeling en financiële consequenties wat betreft deze ondersteuningsfunctie duidelijk.

De provincie is en blijft in nauw contact met de betrokken organisaties en initiatiefnemers bij het realiseren van de ambitie: een cultureel leven dat *brûst* en dat Fryslân in beweging blijft brengen.